

Wady wymowy

Do najważniejszych przyczyn dyslalii należą:

Zaburzenia słuchu fonemowego

- Zaburzenia syntezy i analizy słuchowej, niedosłuch, głuchota
- Nie zwracanie uwagi na wymowę.
- Czynniki społeczne - wzorzec słyszany w rodzinie.
- Obniżony poziom inteligencji.
- Opóźniony rozwój psychomotoryczny dziecka
- Anatomiczne uszkodzenia obwodowych organów mowy (aparart artykulacyjny), przy czym zniekształcenia warg raczej nie powodują dyslalii, ale anomalia w zakresie uzębienia i wady zgryzu mogą powodować zniekształcenia artykulacji głosek zębowych; istotny ze względu na dobrą wymowę jest także stan podniebienia.
- Słaba sprawność narządów mowy oraz choroby organiczne systemu nerwowego.

Nie należy mylić wady wymowy z **opóźnionym rozwojem mowy**. Przejawia się on w:

- późnym gaworzeniu
- późniejszym wymawianiu pierwszych słów
- późniejszym pojawianiu się zdań

Przyczyną mogą być:

- czynniki wrodzone
- opóźnienie rozwoju umysłowego
- uszkodzenia centralnego układu ruchowego
- słaba pamięć słuchowa, oraz słuch fonematyczny
- czynniki dziedziczne (stąd tak częste pytania do rodziców, o to w jakim wieku oni zaczęli mówić)
- osłabienie uwagi
- ogólna sprawność motoryczna wszystkich mięśni (wiąże się z tym również późniejsze niż zwykle siadanie, stawanie i chodzenie).
- czasem opóźnienie rozwoju mowy może wynikać z poczucia odrzucenia spowodowanego pojawieniem się młodszego rodzeństwa w domu.

Do najczęściej występujących wad wymowy wymagających interwencji logopedy zaliczamy te o charakterze zniekształcenia brzmienia głosek, oraz wszelkie zastępowanie głosek trudniejszych do wymówienia głóskami łatwiejszymi są to:

Sygmatyzm (seplenienie)

Jest to wada wymowy zwana inaczej seplenieniem, polegająca na nieprawidłowej realizacji głosek zębowych, które w zależności od miejsca artykulacji można podzielić na trzy grupy:

- S, z, c, dz - głoski syczące
- Š, ž, č, dž -głoski szumiące
- Ś, ź, ć, dź - głoski ciszące

Rozróżnia się kilka podstawowych rodzajów seplenienia

- seplenienie międzyzębowe - w czasie wymowy głosek jednego z szeregów, albo wszystkich trzech język wsuwa się między zęby, wada ta nie ustępuje samoistnie, lecz wymaga wielu ćwiczeń z terapeutą.
- seplenienie boczne - dotyczy również głosek trzech szeregów, podczas wymowy język ułożony jest niesymetrycznie, dźwiękom towarzyszy nieprzyjemne brzmienie.
- seplenienie wargowozębowe - język nie bierze udziału w ich wymowie. Głoski wymawiane są wargami charakterystycznie wysuniętymi do przodu, jak podczas wydmuchiwania powietrza.
- sygmatyzm nosowy - przy artykulacji głosek powietrze wydostaje się przez nos
- sygmatyzm krtaniowy
- sygmatyzm gardłowy
- ostre gwizdzące s

Przyczynami seplenienia może być: nieprawidłowa budowa narządów mowy, upośledzony słuch, naśladownictwo, nieprawidłowy zgryz oraz niesprawność języka i warg. Rotacyzm (reranie) Wada ta zwana inaczej reraniem polega na nieprawidłowej realizacji głoski r. Przyczyną nieprawidłowej wymowy głoski r może być między innymi budowa anatomiczna języka (np. zbyt krótkie wędzidełko), obniżony poziom słuchu, słaba zdolność koncentracji uwagi na dźwiękach mowy, opóźniony rozwój ruchowy, opóźniony rozwój umysłowy i nieprawidłowe wzorce wymowy z otoczenia dziecka.

Ubezdźwięcznianie

Polega na wymawianiu głosek dźwięcznych bezdźwięcznie bez drgań wiązadeł głosowych (b-p, w-f, g-k, d-t, ż-sz, z-s, ź-ś, dz-c, dź-ć). Przyczyny bezdźwięczności to: zaburzenia słuchu fonematycznego, słaba motoryka narządów artykulacyjnych- wargi i policzki są wiotkie, mała pojemność klatki piersiowej.

Nosowanie

Głoski nosowe m, mi, n, ni, ę, ą- wymawiane są jak ustne i odwrotnie- ustne z poszumem nosowym. Wyróżnia się nosowanie zamknięte, otwarte i mieszane. Przyczyną nosowania zamkniętego jest niedrożność jamy nosowo- gardłowej na skutek częstych stanów kataralnych, przerostu trzeciego migdałka lub polipów.

Nosowanie otwarte

spowodowane jest wadami anatomicznymi, takimi jak rozszczepy podniebienia, wargi górnej i zniekształcenia szczęki dolnej oraz krótkie podniebienie. Nosowanie jest wadą wymowy spotykaną rzadziej, nie należy go jednak lekceważyć.

Wadliwa wymowa głosek k, g

Głoski te są zastępowane głoskami t, d. Są one wynikiem nieprawidłowej pracy języka.

Dyslalia całkowita (belkot)

Jest to nieprawidłowa wymowa polegająca na opuszczaniu, zastępowaniu lub deformowaniu prawie wszystkich głosek. Wymowa dzieci z tego rodzaju dyslalią jest prawie w ogóle niezrozumiała.

Jąkanie

Jąkanie to zaburzenie płynności, tempa i rytmu mówienia spowodowane nadmiernym napięciem mięśni oddechowych, fonacyjnych i artykulacyjnych.

Ze względu na występujące objawy wyróżniamy jąkanie:

- kloniczne - cechuje się krótkimi zahamowaniami mowy i wielokrotnym powtarzaniem sylab
- toniczne - cechuje się dłuższymi zahamowaniami i wielokrotnym powtarzaniem głosek
- jąkanie toniczne ze współruchami czyli dodatkowymi ruchami kończyn.
- jąkanie właściwe należy jednak rozróżnić od jåkania wczesnodziecięcego, które występuje u dzieci między 3 a 5 rokiem życia na skutek nieukończonego rozwoju psychicznego, małej sprawności narządów artykulacyjnych, nie dość szybkim kojarzeniem nazwy z pojęciem. Taka dysharmonia między potrzebą wyrażania swoich przeżyć i myśli a możliwościami w tym zakresie występuje u ponad połowy dzieci w wieku przedszkolnym i mija samoistnie po zwiększeniu sprawności w posługiwaniu się mową. Jeśli jednak twoje dziecko skończyło 6 lat i nadal się jąka, zgłoś się do logopedy.

mgr nauczania początkowego Elżbieta Woźnica, logopeda szkolny